

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Clarissimi Viri Henr. Zoesii Amersfortii, In Academia
Lovaniensi I. V. D. Et Antecessoris Commentarius In Jus
Canonicum Universum, Sive Ad Decretales Epistolas
Gregorii IX. P. M.**

Zoesius, Hendrik

Coloniae Agrippinae, 1691

Titulus II. De Constitutionibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62329](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62329)

Ubi non potest Imperator penam ratuendo in huiusmodi transgressores, & reliquos haereticos, videti forum suum transgredi, cum hac res concernat statum Reipubl. Christianae, ejusque pacem ac conservationem, quae convellitur: nam, ut ad Theodosium Imp. scribit Leo, tunc optimus regni vestri est status, quando sempiternae Trinitati unius Deitatis confessione servitur. Ut ea res sit mixti fori, recteque per leges civiles cohibeatur & puniatur transgressores. Praeterea Imperatoris, tamquam Ecclesiae protectoris, officio incumbit, contra contemptores legum Ecclesiasticarum insurgere, ut ea, quae ab Ecclesia sunt definita, validioris sint observantiae; vigilantibus utique ejus ministris in jugem eorum observantiam.

Nec hic recte quis objecerit, fidem esse donum Dei, ex libera pendere voluntate, ut frustra ad eam quis cogatur invitus: nam ejus coactionis finis non est, quod quis possit fieri bonus invitus; sed ut timendo, quod non vult pati, vel relinquat impediendam animositatem, vel ignoratam compellatur cognoscere veritatem, ut timens, vel respiciat falsum, de quo contendeat, vel quaerat verum, quod nesciebat, & volens jam teneat, quod nolebat, secundum istud Scripturae: *Da sapienti occasio- nem, & sapientior erit.* Et hac via varios haereticos respiciisse, & ad Catholicam Ecclesiam, abjurata haeresi, reversos esse, tradit August. in can. *Vides xxxiii. q. 6.*

Non sufficit autem corde credere, verum & ore, aliove actu exteriori exprimenda confessio, ubi ita exigit honor Dei ut proximi utilitas, periculo quoque non obstante; cui praeponderat honor divinus: & licet hominem Christianum non faciat lingua, sed conscientia, non potest tamen habere salutem, qui confessionem non habet, cum dicat, ad Rom. 10. *Apostolus, Corde creditur ad justitiam, ore fit confessio ad salutem; & formidandum sit illud Salvatoris Matthaei 10. Qui me negaverit coram hominibus, negabo & eum coram Patre meo, qui in caelis est. & Lucae 9. Qui me erubuerit, & sermones meos hunc silius homini: erubescet cum veniet in majestate sua.* Non timendus iste, qui corpus occidit, animam autem occidere non potest; sed is potius, qui potest & animam & corpus perdere in gehennam. *Matth. 10,*

TITULUS II.

De Constitutionibus.
SUMMARIUM.

1. Constitutionum nomine quid veniat.
2. Sunt vel Generales, vel Particulares, vel Personales.
3. 17. Generales à summo Pontifice eduntur.
4. Primatus Ecclesiae Romanae adscribitur.
5. Franc. Hieronimus notatur.
6. Ecclesia Rom. unde dicatur Universalis.
7. Pontificem Rom. esse supra Concilium probatur.
8. Pontifex articulum fidei tollere aut novum inducere non potest.
9. Pontifex non tenetur decretis Concilii.
10. Pontifex Rom. est supra Reges & Principes.
11. Intellectus loci ad Rom. 13. Omnis anima potestatis sublimioribus sit subdita &c.
12. Notantur Politici hujus temporis.
13. Iudiciaria potestas ab initio an fuerit penes Ecclesiam.
14. Leges super personis & rebus sacris à Iustini-ano Imp. cur latae.
15. Concilii generalis confirmatio à Theodosio Imp. cur facta.
16. Potestas Ecclesiastica & civilis an possint in eadem persona concurrere.
18. Constitutio Ecclesiastica quid sit.
19. Decretales Epistola constituunt jus generale.
20. Pontifex sine consensu Cardinalium potest ferre legem.
21. Decreta Conciliorum generalium habent vim constitutionum generalium.
22. Constitutiones particulares sunt à Praelatis inferioribus.
23. Illam potestatem iis competere jure humano.
24. Episcopi statuta facere possunt sine Pontificis voluntate.
25. Item sine consensu aut consilio Capituli.
26. Eadem potestas est Cardinalibus in Ecclesiis suorum Titulorum &c.
27. Concilia provincialia & dioecesana quando, à quibus & qui ad ea convocantur.
28. Communitates inferiores quae statuta condere possunt.
29. Constitutiones Ecclesiasticae Pontificiae obligant omnes Christianos.
30. Concilia generalia confirmata à Pont. eandem vim habent.

31. Statuta Episcoporum & decreta Conciliorum provincialium ac diocesano quatenus vim suam exercent.
32. Delinquens contra statutum sui Episcopi in loco exempto tenetur statuto.
33. Peregrini quatenus teneantur statutis locorum.
34. Peregrinus superior quatenus teneatur.
35. Constitutiones Ecclesie quando ligent personas laicas.
36. Lex civilis in casu quo nulla est Canonica an & quatenus obliget Clericos.
37. Legibus laicorum toti communitati in materia communi impositis etiam obligari Clericos.
38. Obligationem hanc pendere ab approbatione Ecclesie, non à potestate procedere Principum Laicorum.
39. Potestas laica non potest inducere observationem festi alicujus.
40. Lex non obligat nisi iusta & promulgata sufficienter.
41. Ad effectum obligandi sufficere Roma promulgationem factam esse.
42. Removetur argumenta contraria.
43. Lex Pontificia an obliget statim à promulgatione.
44. Videri hoc non improbabile.
45. Etiam in constitutionibus Episcoporum, & aiorum Prelatorum.
46. Ad legis Pontificie valorem non requiri consensum & acceptationem fidelium.
47. Lex Canonica per consuetudinem desinit obligare.
48. Leges & Constitutiones respiciunt futura.
- R**epublicæ sustentaculum atque fundamentum esse leges rectè Leo Imp. Nov. 36. adserit, easque sanitatem suam conservare debere, ut illa in tuto sit; quæ ut in Jure civili, ita & hic aliæ scriptæ, aliæ non scriptæ. * Ad scriptas spectant Constitutiones, quo nomine Ecclesiasticæ leges denotantur, quarum auctor est Rom. Pontifex: hoc tamen in Tirlatius istud nomen videtur sumi, ut etiam pertineat ad statuta ab inferioribus, ut patet ex c. 6. & 9. & aliis h. t. Vocantur & Decreta, Rescripta, Sanctiones, Canones, Glossa dist. 13. in princ. V. Omnes. Dicuntur & Epistolæ Decretales.

2 Sunt autem vel Generales, quæ ad omnes

Christianos spectant; vel Particulares, quæ certa tantum loca respiciunt. Sunt & Personales, quæ personam & causam non egrediuntur, cujus ordinis sunt privilegia & rescripta singulares personas concernentia, de quibus infra.

Generales eduntur per eum, qui præest Romanæ Ecclesie, quæ merito prima est, & primatum obtinere præ reliquis Ecclesiis dicitur, quod Divus Petrus, voce Evangelica princeps Apostolorum judicatus, translata eo sede sua, quam primo Antiochia fixerat, eidem præfuerit; & quidem usque ad mortem. Quod clarius est, quam ut negari possit, quidquid moliantur moderni novatores. * Primatus hic Romanæ Ecclesie non tantum variis synodaticis constitutionibus, & Sanctorum Patrum scriptis est confirmatus, atque per ipsos Pontifices adferus & defensus, ut videre est ex variis historiis Ecclesiasticis, & latè ostendit Card. Bellarminus, Tomo 1. *Controvers.* 3. lib. 1. & 2. de Rom. Pontificia; sed etiam Imperatorum rescriptis & professionibus sacræ Scripturæ respondentibus roboratus. Patet id ipsum inter alios ex Justiniano nostro, qui in l. *Interclaras* 8. Cod. de Sum. Trinit. relata ibidem Epistola Joannis xi. Pont. ad se scripta clarè fatetur, Romanæ Sedi primatum deberi: * quam dum novator Franc. Hotomanus, lib. 1. cap. 1. *Amicit.* esp. odio quodam, quo flagrabat in Rom. Sedem, non etiam studio veritatis, dum inquam, mutuas istas Justiniani & Joannis Pontificis Epistolas non genuinum sed supposititium esse partum adserit, hoc facto leguleius iste prodit simul impietatem suam atque inscientiam, cujus & merito arguitur ab And. Alciato. 4. *Parer. cap.* 23. Cuiac. 12. *Obser. cap.* 26. & Fachin. 8. *Contr. Juris cap.* 1. Et sanè frustra conatur ille prædictæ Epistolæ ac legi suam vim derogare, in gratiam eorum, qui Romani Pontificis auctoritatem depressam volunt, cum ejusdem mentionem faciant & aliæ historiæ; & ipse quoque Imperator alio loco dicat, quod uti Roma sortita est legum originem, ita & Pontificatus apicem ibi esse non sit dubitandum: & Romanam Ecclesiam esse omnium Ecclesiarum primam; Romanum Pontificem omnium sacerdotum primum, *Novel. de Ecclesiast. tit. & priv. 132. cap. 2.* * Quo modo etiam passim Romana Ecclesia vocatur Universalis; accepto nomine pro ea Ecclesia, quæ

quæ continet sub se universas, quæ sola singularis privilegio dignitatis cæteris est prælata: eo modo, quo Deus dicitur Universalis, quod universa sub ejus dominio contineantur. Videatur hæc d. relatè Covar. 4. *Var. Resol. cap. 14. n. 11.* Hinc Romano Pontifici, tamquam Christi Vicario, debetur omnis honor ac reverentia & à Clericis & à laicis, cujuscumque sint ordinis, *can. Suscepimus Dist. 10.*

7 Quæritur, An Roman. Pont. sit supra Concilium? Respondeo, partem negativam aliquos amplecti, vel minus æquo in Sedem Apostolicam affectos animo, vel jurate coactos in verba magistri; nixos Concilio Constantiensis, *sess. 4.* & Basileensis, *sess. 2. ubi hoc videtur definitum:* verum affirmativam esse communem & tenendam, cum D. Thoma, 2. 2. 105. *art. 1.* quam etiam tenuit Felin. *ad cap. 1. n. 24. h. t. alios citans.* Pro qua primò facit textus in *can. Nunc autem Distinct. 21. & can. Altorum 19. q. 3.* ubi prima sedes à nemine iudicatur, sed reservatur Dei iudicio; ut nequeat dici subesse Concilio, licet generali. Secundò per textum in *cap. 4. inf. de Elect.* ubi omnia Concilia per Romani Pontificis auctoritatem & facta esse, & robur accepisse dicuntur, nec sine ejus confirmatione in iis statuta habere vim obligandi. Unde & Concilia prima à Pontifice postularent confirmationem, ut habet perpetua traditio, nec ante fuere in Ecclesia recepta. Ut necesse sit Romanum Pontificem esse majorem, cum à minori, vel pari, non recitè mutuemus auctoritatem: quod ipsum esse manifestum superioritatis signum tradit Baldus, in *l. Imperialis col. 1. Cod. de Legib.* Cui respondet commune dictum, eum, qui confirmat potiorum esse eo, quod confirmatur. Facit, quod habet Abbas *d. cap. 4. n. 2.* potestatem quidem Papæ & Ecclesiæ toti esse à Deo datam, Papæ tamen tamquam capiti esse attributam, & ad ejus dispositionem debere corpus moveri; saltem in iis, quæ sunt juris positivi, non etiam in iis, quæ sunt fidei; *

8 cum non possit Pontifex articulum fidei positivum tollere, aut novum inducere; & hoc modo accipiendum, quod habetur in *can. Sunt quidam & can. Contra 25. q. 1.* Tertio idem aperte definitum est in Concilio Lateranensi, sub Leone X. *Sess. 11.* ubi decretum

Concilii Basileensis, quo Pontifex subiebat Concilio generali, revocatur; quod nec ante ab ullo Pontifice approbatum legitur. Quod adfertur de Concilio Constantiensis, non potest promovere contrariam partem, cum constet illud non fuisse generale, nec etiam approbatum cætenus, ut pluribus ostendit Bellarm. *d. lib. 2. c. 13. & seqq.* Deique quòd à Concilio ligata solvantur à Romano Pontifice, signum expressum est superioritatis.

Hinc dependet decisio quæstionis, An possit Concilium sancire decreta, quibus teneatur ipse Pontifex. Respon. non posse: neque enim lex fertur nisi à superiore, ut mox dicemus. Concilium autem non tam supra Pontificem est, quàm infra, secundum jam dicta: Quo expressè facit primò, quod habetur in *d. c. 4. de Elect.* nulla Concilia præfigere legem Romanæ Ecclesiæ, nec posse quemquam contra eam levare suum calcaneum. Secundò, *text. in can. Si Papa dist. 40.* ubi Papa à nemine mortalium iudicari aut redargui dicitur, quia cunctos ipse iudicaturus à nemine sit iudicandus. Facit & quod habet Bellarminus *d. l. c. 18.* Pontificem se subicere non posse sententiæ coactivæ Conciliorum.

10 Libet etiam quætere, An Pontifex Romanus sit supra Reges & Principes? Resp. Certam esse doctrinam & communem apud eos, qui orthodoxam atque hæcenus receptam fidem sequuntur, non tantum nobilitatem, sed & superiorem potestatem esse penes Ecclesiam, eamque habere sibi subordinatam & subjectam potestatem civilem; ac proinde Rom. Pontifici, tamquam capiti Ecclesiæ subesse Reges & Principes. Probat ex loco *Matth. 16 & Joan. 21.* ubi dantur Petro claves ligandi & solvendi, eidemque committuntur pascendæ oves à Christo; quæ appellatione Christiani omnes continentur: non exceptis Regibus & Principibus, cum dictio indefinita æquivalet universali. Quòd facit, quod Paulus *ad Hebr. 5.* ait: *Omnis Pontifex ab hominibus assumptus pro hominibus constituitur, in his qua sunt ad Deum.* Et Bonifacius VIII. in *Extr. avag. Vnam sanctam de Majori.* & *Obea.* Oportet, inquit, gladium esse sub gladio. & *temporalem auctoritatem spiritali subicere potestati,*

facti. Nam cum unum sit corpus, unum quoque sit caput necesse est, ad quod omnia aliquo modo revocentur: neque enim alias pax & unitas posse esse in corpore, idque spirituale esse oportet, cum sit dignius. Quo facit, quod habetur in Gratiano *can. Duo sunt, Distinct.* 96. Pontifices in divino examine esse reddituros rationem etiam pro ipsis Regibus: ut debeant posse eos corrigere, & emendare, quidquid ipsi, non tantum ut homines, sed etiam ut Reges in usu suae potestatis peccarint. Præterea non foret alias sufficienter Ecclesiae provifum, si in ea non esset potestas, quæ Reges & Principes posset in officio continere, saltem utendo gladio spirituali. Fatendum itaque in Rom. Pontifice, tamquam Ecclesiae capite, esse unam potestatem, quæ directè respiciat spiritualia; indirectè verò & consequenter extendatur ad temporalia. Nam licet Princeps, eiusque potestas in suis actibus, ad finem suum ordinatis, directè non pendeat ab aliqua potestate eiusdem ordinis, quæ eundem finem tantum respiciat; fieri nihilominus potest, ut necesse sit ipsum dirigi, adjuvari vel corrigi in sua materia à superiore potestate, gubernante homines in ordine ad finem excellentiorem & æternum: quæ subiectio aut dependentia vocatur indirecta, quod non per se, sed indirectè sit circa temporalia, & propter aliud circa ea versetur, ad obtinendum faciliorem & utiliore usum potestatis spiritualis, & obviandum detrimento animarum, quæ possent periclitari factis Regum aut Principum, in temporalibus permittentium quid aut negligentium. Unde est, quod leges ab Imperatoribus & Regibus circa materiam Ecclesiasticam latæ, & peccatum involventes, à Romanis Pontificibus sint rejectæ, vel correctæ; uti quæ loquuntur de usucapione complenda, etiam malâ fide media, de usuris & aliis. Atque ita habet sanior & verior opinio: quod, præter allegata, facit quod cum D. Petro, eiusque successoribus (nam & his eandem potestatem datam esse fatendum est, ex eo, quod militans Ecclesia Christi sit duratura perpetuò, quamdiu mundus est duraturus, cui debuit provideri de capite, ad servandam unitatem, quam rem in hodiernum usque diem succe-

dentium sibi met Episcoporum seriem confirmavit) universalis Ecclesiae cura demandata sit, simul concessa intelligantur ea, quæ ad eum finem sunt necessaria. Generale enim in mandatis est, ut ea quoque cessentur mandata, sine quibus id, quod mandatum est, nequeat expediri. *l. 3. D. De iurisd.* ut hoc in casu, cum præcipuus regnorum sit finis, ut populus in vera religione & concordia teneatur. Probat hanc partem usus Ecclesiae ex historicis notis, quæ variatradunt exempla, quibus Pontifices hac potestate usi sæpius in Imp. & Reges, eos excommunicando, solio deiciendo, *d. can. Duo unt. can. Nos sanctorum & can. fin. xv. q. 6. latè Bellarm. loco citato lib. 2. cap. 6.*

Nihil facit pro iis, qui Principes nolunt esse subiectos Pontifici, quod habetur ad Rom. 13. *Omnis anima potestatibus sublimioribus sit subdita, non est enim potestas nisi à Deo: & ad Titum 3. Admone illos & principibus & potestatibus subditos esse: neque enim hoc simpliciter & immediatè accipiendum, quasi Deus sit causa proxima & per se donans potestatem sed mediante electione & consensu populorù, ut patet ex variis juris civ. locis, Instit. De iure nat. gent. & civili. §. sed & quod Principi, & l. 2. §. novissimè de orig. juris. Videatur Covar. Pract. qu. cap. 1. nu. 6. Ut non repugnet, eos Pontifici subesse, tamquam oves Christi, Petro & eius successoribus ab ipso Christo commendatas. * Facessat igitur politicorum & sectariorum nostri temporis, & superiorum vana opinio, quæ Reges & Principes à Rom. pontificis potestate ita exemptos esse volunt, & absolutos eos faciunt, ut quod lubet eisdem liceat, sine metu superioris; duplex in eodem tempore caput admittentis, uberrimum omnium dissensionum fontem, ut docet modernus in aliquibus locis Republicæ status, quibus principes quidam ex novo suo (quod nefario quis excludit) Evangelio, auctoritatem sibi: adsumunt de fide præcepta præscribendi; ipsi ignari eius rei, & Doctores indigentes, Doctorum licet auctoritatem præ se ferentes. Unde sit, ut quæ una est Christi fides, non laudatur unis fidibus, sed pro lubitu suo eam quisque fingat, quam subsequens deinde Princeps immutat & transformet cum certissima animarum pernicie, quasi ad lubitum novi, vel etiam ejusdem Principis*

pis, si emutare lubuerit, aliam formam adsumat Deus. Latè de hac quaestione Molina, *Tract. 4. Disp. 29.*

13 Alia hic se offert quaestio, An iudicialia potestas Ecclesiae vel Pontificibus sit concessa per Imperatores? Resp. Esse, qui hoc adferant: Primò ex eo, quot inveniuntur multae leges conditae ab Imp. super personis, & rebus sacris, ut constat ex lib. 1. Cod. Secundò quod Concilii generalis confirmatio legatur petita à Theodosio Imp. Tertio, quia sine tribunali aliquando fuerit Ecclesia, & ab Honorio restituta inveniatur Episcopis iudicandi potestas & auctoritas l. 7. *Cod. de Episc. auctoritate*. Verum ab initio fuisse iudicialiam potestatem penes Ecclesiam, eamque Episcopos exercuisse, minime acceptam ab Imp. patet ex antiquis historiis. Patet item ex Apostoli 1. ad Corinth. 6. his verbis: *Audet aliquis vestrum habens negotium adversus alium apud iniquos iudicari, & non apud sanctos? & paulò inferius, Nescitis, inquit, quia Angelos iudicabimus? quanto magis secularia? Necessè siquidem fuit tribunal aliquod erigi, quod fideles cupidi essent rerum temporalium, non tantum sua avidè possidentes, sed & in aliena procaciter inhiantes, & à vero, cum aliorum detrimento, deviantes: quo opus non fuisset, si omnes ex æquo, qua semel imbuti erant, Evangelicam excoluissent pietatem. Potestatem hanc ab Apostolis esse restatur D. Augustinus lib. de Operib. Monach. cap. 29. dum queritur se molestis dirigendorum negotiorum ab Apostolo esse affixam: & Ambrosius contra Auxentium, Imperator, inquit, bonus intra Ecclesiam est, non supra eam. Ut non possit videri potestas Ecclesiastica procedere à laicorum imperio, cum inferior in superiorem non habeat auctoritatem, à qua procedit ista concessio. Esse autem Imperatorem subiectum Ecclesiae probatum paulò ante.*

14 Nihil facit, quod leges quaedam positae inveniuntur à Iustiniano super personis & rebus sacris; cum hoc non possit videri alio sine ab eo attentatum, quam ut maior reverentia sacris attribueretur Canonibus, & per eos deservitis, prohibereturque insana haereticorum petulantia, atque eorum Antistitem restitueretur remissitas, qui in contemptum Sedis Apostoli-

ca vilipendi ab haereticis Canones permittebant: quibus donec intemerata sua servaretur auctoritas ac reverentia, sciebat turbari non posse Ecclesiae tranquillitatem pro suo desiderio. Validioris autem quod essent Canones observantiae propter leges Imperatorias, inde eveniebat, quod Provinciarum praesides invigilarent in jugem eorum observantia, ut testatur ipse Imp. Iustinianus *Novell. de ordin. Episc. 137.*

Concilii generalis confirmatio non aliam ob causam à Theodosio petita quam ob oppignorandam eius fidem, uti colligere est ex eo quod idem non inveniatur factum ab aliis Imperatoribus.

Idco vetò restituta legitur ab Honorio auctoritas iudicandi Episcopis, quia male erat usurpata ab aliis: ut non debeat ea res officere potestati Ecclesiae; sicut nec officit, quod sub Imperatoribus ethnicis & persecutoribus, pro tribunali dicendi jus licentia non fuerit Christianis, cum vis, quae facta est, non auferat ea, quae sunt juris.

16 Lubet subijcere, An Ecclesiastica potestas & civilis possint in eadem persona concurrere? Resp. Esse haerese huius aevi quae utramque potestatem cuilibet Principi in suo Regno ac dominio conjunctim tribuit, eamque etiam aliquos usurpare, ac scriptis defendere notius est, quam ut probari debeat: aliam à novatoribus inductam civilem potestatem repugnare sacerdotali. Receptum tamen apud Orthodoxos, neque necessariò has potestates esse conjunctas, ut patet ex usu Ecclesiae, neque etiam necessariò separatas, ut patet ex usu in Romano Pontifice, & multis Episcopis, aliisque Praelatis, qui simul cum potestate Ecclesiastica habent conjunctam civilem, acquirunt sibi ex Principum donationibus, cap. *Fundamentum 17. de Elect. in 6.* Quae res nulli virtuti est contraria, nec per se mali quid involvit: imò ista conjunctio deservit ad majorem pacem & unionem, facitque temporale regimen melius se referre ad spirituale, & consilium majorem reverentiam Praelatis. Nec est, quod quis objiciat verba Christi Lucae 22. *Reges gentium dominantur eorum, vos autem non sic: accipienda enim sunt quasi Christus non dederit humanam potestatem, non etiam quasi eam habere prohibuerit.*

buerit. Nec facit illud Apost. 2. ad Timoth. 2. *Nemo militans Deo se implicat negotiis secularibus*, cum ille locus sit accipiendus de negotiatione & nimia sollicitudine circa temporalia lucta, quæ non decet Deo militantes, & passim reprehenditur in hoc jure: non etiam de temporali potestate, cujus conjunctio cum spirituali deservit utilitati Ecclesie, & commodis fidelium. Et profectò pluribus in locis vera fides defecisset, nisi & gubernationi politicæ præfuissent Prælati Ecclesiastici: qua de re latius videatur Bellarm. *Toma 1. Contr. de Rom. Pont. lib. 5. cap. 9 & 10.*

17 Generales itaque Constitutiones eduntur per Rom. Pontificem, sive decernendo post cognitionem, sive interloquendo, sive per edictum præcipiendo, *l. 1. D. de Const. Princ.* ubi idipsum principi attribuitur; ut debeat idem concedi Pontifici, cujus auctoritas non est minor. * Est autem Constitutio Ecclesiastica ordinatio rationis, quid quaque sit re faciendum sit præscribens; sive commune præceptum in bonum publicum ab habente potestatem ordinatum. A lege civili non distat in alio, quam in materia, quæ ibi temporalis, uti & finis, hic spiritualis. De effectu ejus agitur infra eod. tit. uti & quando ille operetur hic discipiendū.

18 An Epistolæ Decretales, quibus respondetur ad speciales consultationes, faciant legem generalem? Resp. Responsa per ejusmodi Epistolas non raro esse potius declarativa juris superioris, quam constitutiva juris inferioris: constitui tamen & jus generale per hujusmodi Epistolas. Nam cum ea sit auctoritas Principibus. *§. Sed & quod Principi Insist.* De jure nat. gent. & civil. *l. 2. C. De leg.* quid in idem tribueretur Pontifici? Quo facit, *can. 1. dist. 19. can. Sancta vers. Item Decretales dist. 15. Gloss in cap. ext tua V. consultationem inf. de filiis presbyt. ordin.* Exemplum est in *c. Tua inf. de sponsalib.* ubi responsum Pontificis per Epistolam inducit obligationem legalem: & ita communiter sentiunt Doctores. Licet autem non raro contineatur dictis Epistolis declaratio aut interpretatio juris superioris, non tamen ideo minus eis adest vis obligandi ad ejusmodi interpretationem. Non est autem necesse, ad vim istarum Epistolarum sint adscriptæ corpori Ca-

nonico, quia per se vim istam habent, *d. can. 1. dist. 19. Vide Suarez De legib. 4. c. 14. nu. 3.*

20 Quæri posset, An Pontifex sine Cardinalium consensu, in re præsertim gravi, possit ferre legem? Resp. Hoc negati per Joan. Monachum, *in c. super de heres. in 6.* sed contrarium esse verius & receptius, cum potestas Pontificis sit absoluta, non dependens à Cardinalibus, & supponatur in variis locis soli Pontifici competere ea potestas, *can. Cuncta ix. qu. 3. can. Sunt quidam xxv. qu. 1. Videatur Felia. in rubr. hic num. 2. Abbas in cap. 2. num. 4. inf. de Cleric. non resident. & Aut. de Padilla, in l. Univer- si 7. num. 10. C. de Divers. rescrip.* Ex decentia tamen regulariter eos consulit Pontifex.

21 Habent & vim constitutionum generalium decreta in Conciliis generalibus, quatenus tamen à Romano Pontifice sunt convocata & confirmata, uti dicitur infra. Convocantur ad ejusmodi Concilia Prælati Ecclesiarum, & alii viri Ecclesiastici, Principibus laicis, cum ad eos tractare sacra non pertineat, & potius sint auditores quam Doctores, *can. Convenio §. allegatur xxii. q. 8. inter esse synodilibus convenibus non datur, nisi forte ad fidem confirmandam, can. Nos ad fidem & can. Vbinam dist. 96.*

22 Particularis constitutiones sunt ab iis, qui sunt inferiores Romano Pontifice: cujus ordinis sunt Episcopi, adsumpti à Pontifice in partem sollicitudinis, quasi iudices singulis civitatibus præpositi; neque enim poterat Ecclesia immediate per unum gubernari: quibus, cum sint in Ecclesia Dei Pastores, ut eam rectè regant, necesse est competant ea, quæ ad regimen sunt necessaria, *arg. l. 2. D. de Jurisd. dist. veluti potestas legislativa, & potestas statuta faciendi, quibus ubi subjectos dirigant, quam iis competere patet ex c. 2. h. t. in 6. & c. 2. inf. De majorit. & obedientia.*

23 Dubitatur autem, An ista potestas iis competat jure humano, an verò divino? Resp. Posterius aliquos tentare, ex eo quod Apostolis ea potestas immediate sit attributa, & per eos transferat ad Episcopos, *Conc. Trid. Sess. 23. cap. 4.* facit, quod munus Episcopale sit de jure divino, cui est adnexa hæc potestas. Rectius tamen dixeris, potestatem istam esse juris humani, & immediate à Pontifice

proficiet. Probatur *can. Decreto 11. q. 6.* ubi Romana Ecclesia dicitur aliis vices suas impertivisse, easque vocasse in partem sollicitudinis, non etiam in plenitudinem potestatis. Probatur & ex eo, quod Pont. Romanus Episcopus alicui potestatem interdum limitet, & immutet: quod non posset, si foret juris divini; nam eius juris præcepta sunt immutabilia, & jus alicui concessum per superiorem non potest ab eodem auferri aut diminui per inferiorem. Non obstat Trid. *d. cap. 4.* nam succedunt quidem Apostolis, ut Episcopi, non tamen ut Apostoli, & quoad consecrationem, per quam jure divino imprimatur character, non etiam quoad hanc potestatem ipsi à Pontifice vel illo mediante concessam. Ut non obstat, quod hæc potestas sit adnexa dignitati Episcopali: neque enim hoc tam ex jure divino immediate, quam mediante Pontificis auctoritate; eo modo, quo Reges dicuntur regere per Deum, & ab eo habere potestatem, quæ tamen illis collata immediate per populum. Videatur Bellarm. *Contr. Tomo 1. de Rom. Pont. lib. 4. c. 24.*

24 Alud dubium occurrit, an possint Episcopi statuta facere sine Pontificis voluntate; Resp. Possent, quoad subditos suos, ex ordinario jure sibi competente, ut nullam indigeant Pontificis auctoritate & approbatione, *cap. 2. eod. in 6.* Nihil tamen statuunt contra jus, quod inferior non immutat: uti nec super iis, quæ sibi reservavit Pontifex. *cap. 1. inf. de Translat. Episc.* In causis quoque gravioribus nihil statuunt citra Pontificis auctoritatem, cum sub generali concessione non veniant ea, quæ in specie verisimiliter non essent concedenda *cap. fin. de Offic. Vicarii in 6.* cujus ordinis sunt Ecclesiam unam alteri subicere, Episcopatus unire, aut dividere, aut alia similia statum Ecclesiasticum concernentia, *cap. Translationes inf. off. Legati. ubi Abbas & alii, Bart. in l. Omnes n. 26. D. de Inst. & Iure.*

25 Dubitari etiam potest. An liceat Episcopis statuta facere sine consensu aut consilio Capituli? Resp. Regulariter Episcopos non pendere hac in re à Capitulo, cum ab eo non sint consecuti potestatem suam, sed à Rom. Pontifice, nec inveniatur ullo jure prodita hæc dependentia, ut non sit generaliter constitu-

enda, extra casus jure expressos, ut in *cap. fin. inf. de Feriis.* in his rebus, quæ speciale rationem, vel necessitatem præ se ferunt, *inf. de his qua sunt à Pralato sine conf. Capit.* Vide Suarez *de Legib. lib. 4. cap. 5. & de Religione Tract. 2. lib. 2. cap. 11. num. 7.*

Est & hujusmodi potestas Cardinalibus in Ecclesiis suorum Titulorum, *cap. Hs qua 11 inf. tit. 73. de Majorit. & Obed. uti & Legatis Pontificis in provinciis sibi commissis. inf. tit. 30.* Abbatibus, aliisque Prælatibus habentibus jurisdictionem spirituales, nisi sit iis specialiter inhibita.

Est & sua auctoritas decretis in Conciliis provincialibus & diocesanis. Illa per Metropolitanos convocantur, & ad ea conveniunt Episcopi & Clerici ejus provincie, quibus ut intersint, vel jus vel consuetudo permisit. Olim ad minus ea bis in anno convocabantur, ut facilius errata corrigenterentur, *can. 6. & 7. Dist. 18.* Hodie saltem quolibet triennio convocanda, ex præscripto Conc. Trid. *Sess. 24. de Reformat. cap. 2.* Hæc per Episcopos singulis annis indicenda Clericis ejus diocesis: ad quæ convenire, & comparere tenentur etiam exempti, qui alias cessante exemptione, possent cogi comparere: nisi subsint Capitulis generalibus, quæ certa sua statuta habent. Ratione tamen parochialium ecclesiarum, aut aliarum etiam sæcularium, adnexatarum, debent & ii, qui earum curam gerunt, quicumque illi sint, comparere, *d. cap. 2.*

Quantum ad inferiores communitates, videtur & eis adesse potestas condendi statuta concernentia eos, qui sunt sub ista communitate: quæ ut talia obligantur, si Capitulo sit jurisdictio concessa à Pontifice, vel quævis consuetudine: alias tantum obligantur ex vi juramenti aut pacti. Episcopi consensus hic non desideratur, nisi in gravioribus, Felinus in *cap. Cum omnes 6. n. 9. h. t.* Uti nec statuta ab Episcopis & Conciliis provincialibus ac diocesanis indigent confirmatione Pontificia, *d. s. 6.* nisi aliud postulet materie gravitas. Solent autem Episcopi, ad majus auctoritatis robur, petere confirmationem suorum statutorum à Sede Apostolica: quæ tamen res non faciet ea extra territorium extendi, nisi hæc ratione Pontifex ea confirmaverit.

His

H's postis, de utilitate & auctoritate
Ecl. hasticarum Constitutionum agamus: de
qua non est quodd quis ambigat, aut eū Centu-
natoribus Magdeburgensibus improbē & insul-
sē effutiat, illas cum Ecclesiastica libertate pug-
nare, cum ei non magis repugnet, quam præ-
cepta Decalogi, ut probat Franc. Turrianus
Tract. de Canonib. Apost. & pro Epist. Decretal.
Pont. adversus eosdem Magdeburg. l. 4. c. 16.

29 Potestas obligandi subditos non est iis mi-
nor, quam legibus civilibus, & tam quoad vim
dir. Civam, quam quoad coactivam, qua de re
actum ad tit. Cod. de legib. Quæ quidem omni-
nō procedit in his Pontificiis Constitutionibus,
qui obligant omnes Christianos, pro concessa
summa per Christum auctoritate, non tantum
D. Petro, ut somniant novatores, verum & e-
jus successoribus, ut pluribus probat Bellarm.
*De Rom. Pont. lib. 2. c. 12. & seq. & Suarez in De-
fensione fidei lib. 3. c. 12. & seqq.* Obligant verò
etiam in conscientia, & sub peccato, cum Pon-
tifici sit legitima potestas, cui resistens Dei or-
dinationi resistit, secundum Apostolum, *ad*
Rom. c. 13. & quidem sub mortali interdum; in-
terdum & sub veniali, pro qualitate materiae &
circumstantiarum, pro fine & intento legisla-
toris iusto & rationabili, interdum etiam pro
affectu transgressoris: quamvis communiter
non obligent ad peccatum, vel non nisi sub ven-
iali, qua de re Nav. in *Manu. c. 23. n. 49. & seqq.*

30 Quæri autem possit, an & Concilii genera-
libus sit eadem potestas? Resp. Non alias iis ad-
esse auctoritatem ligandi Christianos, quam si
quæ in iis decreta & definita sunt, à Romano
Pont. sunt confirmata, ut patet ex perpetua tra-
ditione atque usu, quo confirmatio eorum à
Rom. Pontificibus peti solet, quod & factū nup-
per in Conc. Tridentino, ut patet ex *Sess. 25. in*
fine. Nam cum Concilia non habeant auctori-
tatem ex jure divino super universa Ecclesia,
quando tantum D. Petro illa inveniunt concessa,
necessariò ab illo petenda erat, qui tanquam
caput universæ præest Ecclesiæ, successor D. Pe-
tri. Non solet autem is eam concedere, nisi per
confirmationem. Ut ante nullius sunt roboris,
& habeantur tamquam concilia sola sine ef-
fectu, ut videre est in variis Conciliis: licet nihil
implicet, quin ante eam obtentam aliqui reci-
piant statuta in iis Conciliis non tamen tam-

quam auctoritate Conciliorum, quæ iis adesse
nequit, sed propria voluntate aut præcepto
suorum prælatorum, Navar. *consl. 1. n. 4. h. t.*

Statuta ab Episcopis tantum in locis, qui-
bus legitime præstant, vim suam exercent, c. 1.
h. t. eadem est auctoritas Concilii provinci-
alibus & diocesanis, quæ n. si subditos obli-
gant, frustra cogi juberentur ad morum cor-
rectionem, Extra territorium non obligant,
nequidem subditum: nam cum jurisdictio,
ut respicit territorium, intra illud limitetur,
lex, quæ territorio fertur, non potest extra il-
lud obligare, quia excederet jurisdictionem;
quomodo in *l. fin. D. De jurisdict. extra territo-
rium jus dicenti impune non paretur: & in cap.*
2. col. in 6. excommunicationis sententia ab
Episcopo in fures lata, non ligantur subditi
extra territorium furta committentes, cum ea-
tenus non possit videri committere in legem
sui Prælati. Quod omninō procedit in casu le-
gis aut statuti: neque enim hæc obligant sub-
ditum alibi existentem, juxta d. c. 2. Aliter se res
habet in casu præcepti vel sententiæ Prælati,
nam ejus vis etiam se extendit ad subditum
extra territorium, Innoc. ad cap. à nobis 21.
inf. de sent. excomm. quam differentiam
agnoscit & Glossa in cap. Romana §. cave-
ant V. futuris de sent. excom. in 6. & Did. Co-
var. ad cap. Alma mater eod. tit. in 6. & Cle-
ment. Sifuriosus p. 1. §. 10. num. 3. Ratio dif-
ferentiæ est, quod præceptum sive sententia
directo feratur in personam, ad contuma-
ciam ejus convincendum, quæ subditi alicui
territorio, etiam extra illud existens ei-
dem subditi manet, atque ita ligatur præcepto
sive sententia sui judicis: qua eodem modo
non tenetur non subditus, in territorio exi-
stens, cum, ut dictum feratur in personam,
& prærequirat subjectionem, qua cessante
cessat obligatio, d. c. A nobis. Lex verò vel
statutum fertur ipsi territorio: atque id eo
obligat personas ibi existentes, quasi median-
te loco, id est quatenus ibi versantur, licet
alias non subjectas. Innoc. in d. c. A nobis.

Quid si quis delinquat contra statutum sui
Episcopi in loco exempto? Possit videre cum
teneri statuto Episcopi, quod sit intra ejus
territorium, non etiam extra illud, quia tex-
tus in *d. cap. 2. h. t. in 6. tantum excipit de-*

linquentes extra territorium. Dicendum tamen, materialiter quidem eum contineri intra terminos territorii sui Episcopi, quod locus exemptus sit in territorium: formaliter tamen esse extra illud, cum sit extra jurisdictionem sui Episcopi, quæ pro terminis talis loci cessat, uti patet ex *cap. 7. de offic. ordin. in 6.* ubi in exemptos non exercet Episcopus jurisdictionis suæ actus. Præterea in loco exempto existens obligatur statutis ejus Prælati; ut debeat esse liber à statutis locis domicilii pro eo tempore, ne alias peccatorem contingat duplici poena puniri. Est autem hoc accipiendum de locis omnino exemptis, ut leges Episcopi ibi locum non habeant, non etiam de locis exemptis ratione quarundam personarum, quo modo monasteria pleraque sunt exempta quoad personas subjectas: nam tum subditus Episcopi ibi delinquens, tenetur eiusdem Episcopi statutis, & secundum ea puniri; quia exemptio eum non concernit, quandoquidem non sit de personis exemptione comprehensus: proprie enim censentur ea loca exempta hac in materia, in quibus cessat jurisdictione ordinarii, eaque alteri est concessa.

33 Dubium esse potest. An peregrini teneantur legibus sive statutis locorum? Resp. Eos teneri, non tantum si sedem ibi fixerint, cum habeantur incolæ, sed etsi transeant tantum, cum quisque contrahendo & delinquendo sortiatur forum in loco contractus ac delicti, videaturque eius se legibus subicere, quæ concernunt territorium, pro tempore præsentia: quo modo die festo ibi abstinere ab operibus servilibus, licet in loco domicilii non sit festum. Dico, quæ concernunt territorium: nam præcepta personalia non ligant transiunt, cum præquirant subiectionem, uti paulo ante dictum.

34 Quid autem, si peregrinus sit superior, veluti Archiepiscopus & similes? Resp. Eum non teneri legibus vel statutis Episcopi, quia non inferiori superiori, sed superiori inferiori liget regulariter, *cap. penult. inf. de Majorit. & Obed. Abbas inc. 1. in fine inf. de Raptorib.* Si tamen sit superior jurisdictione: nam licet sit superior dignitate, non tamen ideo immunis est à statutis Episcopatus, in quo versatur; ejusque censuris tenetur, cum cen-

seatur ibi privata persona: dignitas namque sine jurisdictione non impedit subiectionem. Abbas *d. loco. Innoc. in d. c. penult.*

35 Est itaque Ecclesiasticis Constitutionibus vis obligandi universos Christianos, etiam laicos, saltem in materia, quæ Ecclesiam concernit: nam eatenus laici subijciuntur Ecclesie: in aliis suorum Principum leges sequuntur, quas nec tollit, nec immutat Pontifex, Quod si contingat legem pontificiam discrepare ab Imperatoria, utraque in suo foro ligabit: nisi agatur de Ecclesiastica materia, veluti matrimonio, beneficio; aut subiste peccatum, ut cum agitur de concubinato, usuris, præscriptione cum mala fide, tunc enim canonica prævalebit civili, etiam in foro civili servanda.

36 Quæritur autem posset, An in casu, quo nulla est lex Canonica, est verò civilis, ea obliget Clericos? Resp. Non aspernari hæc jura alicuius ab altero præsumendum, *c. 1. de Novi op. nuntiariis*, non tamen per se istas leges obligare Clericos, cum à laicorum jurisdictione sint exempti, ut dicitur inferius *ad Tit. de foro comper.* Ubi autem cessat jurisdictione, cessat & imperandi ligandive potestas, *l. fin. D. de jurisd.* nisi ab Ecclesia approbata fuerint, *cap. Ecclesia h. t. & can. 1. dist. 96.* Facit enim approbatio ab Ecclesia latas videri. Approbata non sunt dicenda ex hoc, quod sint relatæ in Decretum per Gratianum, cum illi non fuerit potestas condendi jus, & relatæ ab eo in Decretum non sit major auctoritas quam auctoribus eorum, ut dicitur *supra in Præfat.* Illæ laicorum leges, quæ continent confirmationem Canonum, & concernunt immunitatem ac libertatem Ecclesiasticam, non sunt inutiles, quod ejus protectio Imperatoribus incumbat.

37 Tota quæstio est de legibus ac statutis laicorum, jultis ac necessariis, quæ pro tota communitate ponuntur super materia communi Clericis & laicis, veluti ne equi: xtra provinciam educantur, fruges avehantur, certum pretium terum taxetur, & similia, an non obligent Clericos? Posset videri, non teneri prima facie ad eorum observantiam Clericos ex supradicta ratione, quod si licet desit potestas, *can. Bene quid e dist. 96. & aliis locis, ut quæritur Navar. conf. h. t.* Videtur tamen ve-

rius contrarium, scilicet Clericos obligari. Quod faciunt varia loca, in quibus dicitur, canones non dedignari leges sicut civiles, & Pontifices curare, ut serventur leges civiles; & pro cursu rerum temporalium eosdem Pontificis legibus uti Imperialibus, *can. Quoniam dist. 10. cap. 1. inf. De novi operis nuntiat. Facit ratio, quod, cum sint materiae communes omnibus, necessaria sit conformitas ad bonam & tranquillam gubernationem, & ad iustitiam æquitatem. Hinc leges civiles quoad ordinem successionis jus primogeniturae; exclusionem foeminarum a successione, & alia similia apud Clericos observantur, de quibus Abbas, in c. Ecclesia 10. h. t. Molina Tract. 3. dist. 21. concl. 6.*

38 Verum alia hic suboritur difficultas, unde hæc obligatio procedat? Resp. Non posse procedere à potestate Principum laicorum, quæ, uti dictum nulla est in Clericos, sed pendere ab approbatione Ecclesiæ, expressa vel tacita, saltem eo ipso, quò eas non reprobavit, quatenus sunt favorabiles: quales censentur hoc ipso, quo sunt utiles toti communitati, & Clericis per se loquendo non nocent. Quod ita procedet, legibus laicorum disponentibus universaliter & in communi, ex potestate gubernandi Rempub. in temporalibus in quo libertas Ecclesiæ non offenditur. Ad eò ut etiam teneantur Clerici transgressores talium legum; qui tamen non nisi à suo iudice puniendi, & quidem per sententiam, ante quam nemo ad poenam tenetur, uti communiter est receptum. Aliud est, si in specie disponatur per leges laicorum super personis & rebus Clericorum: neque enim tenebunt, propter defectum potestatis, etiamsi eorum favorem concessant d. cap. 10. ubi Felinus nu. 40. Cui non obstat, quòd leges ejusmodi aliquas sit videre, nam id tantum factum dissimulanter Pontificibus, propter statum temporis.

39 Ex his venit resolvenda alia quæstio, An potestas laica possit inducere observationem alicujus festi, aut alterius rei spiritualis? Resp. Eiusmodi actus ad Ecclesiasticos tantum pertinere, & sine eorum consensu non posse induci per Principes, qui eatenus jurisdictionem extra territorium suum extenderent. Nam, ut patet ex cap. De laicis inf. De rebus Eccles. non alien. Laici in spiritualibus non habent

præcipiendi auctoritatem: imò dicuntur subesse, non præesse, discere, non docere, in iis quæ ad religionem spectant, *can. Si Imperator dist. 96. quod & reperitur in cap. fin. de reb. Eccles. non alien.* Ubi amplius additur, illicite præsumere laicos super mortuariis, & aliis, quæ juri spirituali sunt adnexa statuere. Præterea si potestas laica posset præcipere ejusmodi actus, posset per se prohibere; nam est eadem ratio: consequens profectò esset, contra debitum Ecclesiæ ordinem, & gravia causaret inconvenientia. Accedens tamen approbatio Episcopi facit ratam observationem, Abbas in cap. 2. n. 2. inf. De feriis, & conf. 26. num. 1. Concedendum autem; posse Principes, non consensu Episcopo, præcipere subditis ferari à laboribus & operibus mechanicis, ad civilem honorem vel ostentationem lætitiæ, vel in ordine ad collectionem fructuum, ut D. & C. De feriis: non tamen in ordine ad religiosum cultum; neque enim hæc cura spectat ad Principes, verum ad Ecclesiæ Prælatos.

40 Dicta de valore Constitutionum procedunt, quatenus sunt iustæ & rationabiles; non abrogatæ per constitutiones posteriores, aut consuetudinem; ut fieri posse, colligi potest ex iis, quæ dicta sunt ad Tit. D. De legibus & de consuetudine ad l. 32. eod. tit. & dicitur inferius Tit. 4. Inter alia requiritur, ut sint promulgatæ sufficienter: est enim promulgatio de ratione legis ad eò ut ante ne quidem nomen legis mereatur.

41 Quæritur autem hac in materia, An ad effectum obligandi sufficiat, si promulgatio sit Romæ facta? Resp. Id velle Navarrum his conf. 1. n. 19. sufficere scilicet promulgationem Romæ factam esse, etiam ad obligandam totam Ecclesiam; neque esse necesse, ut in singulis diocæsisibus promulgatio fiat, quòd alias nec sextus liber Decretalium Bonifacii VIII. nec alii libri juris Canonici obligarent in terris in quibus nec promulgati sunt, nec docentur. Idem tenet Gomez. ad Regulas Cancell. in Proemi. quæst. 2. circa fin. Et videtur fundamentum esse, quòd ex natura rei promulgatio ista sufficere debeat, cum sit caput Ecclesiarum, si aliud Ecclesia non statuerit: nusquam autem apparet aliud statuisse, saltem generaliter.

Nihil

42 Nihil proinde facit Novella *ut facta novae constitutiones &c.* 66. ubi requiritur, ut lex civilis publicetur in provinciis, priusquam obliget: nam non videtur ea Novella per Ecclesiam recepta. Licet enim Canones vel ne servari leges civiles in causarum iudiciis, ubi defuncti Canones, non tamen & modum ferendi leges potest videri acceptasse Ecclesia. Quod patet ex eo, quod in curia Romana lites definiantur juxta leges Pontificum ibi tantum, non alibi publicatas. Quod injustum foret, nisi & me alibi obligarent.

* Non obstat textus in *e. noviter.* 49. *inf. de sent. excom.* Nam ibi requiritur publicatio in loco, ad evitandam poenam specialem, de qua ibidem. Unde potius sumitur argumentum pro alia opinione, quia non foret opus specialiter publicationem isto casu praecipere, si generaliter non obligaret constitutio ante publicationem in loco factam. Eodem modo & in Concilio Trid. *Sess. 24. c. 1. De reformat. matrim.* specialiter requiritur publicatio in loco ad obligationem legis novae, ne ignoranter contra eam peccetur. Hinc Regulae Cancellariae, quae non nisi in Cancellaria publicantur, ligant tamen extra eam existentes. Novar. & Gomez. *dictis locis.* Videtur tamen aliquibus durior ista sententia, propter novas Constitutiones, quae propter defectum publicationis possent justè ignorari; non tamen impunè. Veram durities ista non timenda, cum lex, etsi non publicata in loco, sed Romae tantum, non tamen antea obliget alibi, quam ubi potuit devenisse ad notitiam in eadem debitum tempus, ut mox dicitur.

43 Illud etiam in dubium vocatur, an continuo ab ipsa promulgatione obliget lex Pontificia, an verò demum post bimestre ab ea lapsum, ad instar legis civilis? R. Posterius videri posse quoad constitutionem universalem, si non addatur tempus per Pontificem, aut Concilia, *arg. d. Nov. 66.* ubi id ipsum statuitur in lege civili, ut possit videri idem statuendum in lege Canonica, & ita sentit Navar. *d. conf. 1. n. 19.*

44 * Non est tamen improbabili eorum sententia, qui continuo à promulgatione volunt obligare leges Ecclesiasticas, non expecta-

to bimestri. Nihil obstante *d. Novella 66.* quae non magis est recepta ab Ecclesia quoad hanc partem, quam quoad priorem, de qua superius. Et facit textus in *e. cum singula de praebeatis in 6.* ubi dicitur constitutio obligare hoc ipso, quo ejus habetur scientia: & in *e. 1. De concess. praebe. in 6.* ubi dicitur lex non obstringere, nisi ubi ad notitiam pervenerit; unde tunc obstringere dicenda. Unde apparet, nec hac in parte dictam Novellam receptam esse ab Ecclesia. Neque obstat absurdum, quo aliqui possent moveri, scilicet quòd justè legem ignorantes illa obligarentur; nam licet lex Pontificia ex natura sua statim à promulgatione obligare incipiat, non tamen in momento obhgat totum territorium, cui fertur, quia hoc excedit potestatem Legislatoris, sed successivè, & intra tempus moraliter sufficiens, ut notitia legis promulgatae per totum territorium diffundatur, *secundum d. c. 1. Panorm. in c. 2. n. 7. Felin. ibid. nu. 7. h. 1.* & ita in Curia servari tradit Novar. *d. conf. 2. n. 18.* Nisi Pontifex addiderit modum specialem, vel temporis determinationem, uti contingit in Tridentino.

Idem obtinet in constitutionibus Episcoporum, & aliorum Praelatorum; nulla enim his adjuncta de jure restrictio, quò minus continuo obligent; nisi ab iis sit tempus praescriptum, aut loci distantia ex prudentis arbitrio id desideret, quo moraliter ad notitiam potest pervenire, excludendam ignorantiam, Abbas *d. loco.* Quae tamen si postea justa appareat excusabit transgressores à poena; quae non inferitur, nisi ob culpam praeviam quam aufert ignorantia.

45 Subjicienda hic alia quaestio, An ad Pontificiae legis valorem desideretur consensus & acceptatio fidelium? R. spon. Ad legis civilis valorem aliquos desiderare consensum populi, per *l. De quibus 32. De legib.* quae tamen non obstante, diximus alibi, ne quidem ad legis civilis valorem desiderari ad consensum populi. Quòd multò magis dicendum in lege Canonica, cum spiritualis Principis potestas non ab Ecclesia, sed à Christo immediate dependeat: ut per se possit Pontifex efficaciter operari sine dependentia ab Eccle-

Ecclesie consensu; atque ita ferre leges, habentes efficaciam & valorem ad obligandam Ecclesiam. Quod cara potestatem à Christo habeat, patet ex verbis ejus Matth. 16. *Tibi dabo claves regni caelorum, quodcumque ligaveris super terram &c.* & Joan. 22. *Pasce oves meas &c.* Quae sunt dicta Petro sine ulla conditione, aut relatione ad populum, vel Ecclesiam, & per Petrum successoribus ejus, quibus eadem data potestas: quidquid nungentur novatores quidam, qui coacti fatentur quidem Petro esse datam potestatem à Christo super universam Ecclesiam; successoribus tamen ejus eandem competere negant, Christi Ecclesiam post Petrum defunctum sine capite constituentes: quod absurdum est minime respondens divinae providentiae; qua de re luculenter Bellarm. *Contr. 1. de Rom. Pont. lib. 2. per totum.*

47. Quod si tamen per consuetudinem toleratam lex Canonica non acceptaretur, aut potius ejus non esset observantia, tandem non obligabit; licet ab initio non citra culpam fuerit non observata. Quod facit *c. fin. inf. De consuet.* ubi lex recepta dicitur consuetudine abrogari: ut facilius à principio ejus obligatio impediatur, cum ante acceptioem minus vim habeat. Quo modo accipiendum, quod habet Gratianus, *dist. 4. §. leges*, firmari legum moribus utentium. Ratio posita est in conniventia Legislatoris, qui non videtur communitatem cum tanto periculo obligare velle. Et ita observatus totius Ecclesiae, Navar. *d. conf. 1. num. 23.* & *Manuali cap. 23. numer. 41.*

48. Respiciunt leges & constitutiones futurae, non etiam praeterita, nisi expressim in lege caveatur, *c. 2. & fin. hoc tit. Clement. 1. in fine De judic.* qua de re videatur plenius Felin. *in c. fin. num. 3. & segg. hoc tit.* & ea, quae dicta sunt ad *tit. D. De leg. ubi etiam actum ad quos spectet & interpretari leges, & quomodo ex interpretanda.*

TITULUS III.

De Rescriptis.

SUMMARIUM.

1. Rescripta sunt constitutiones, quae per epistolam eduntur; & nominis ratio.
2. Rescriptum quid, & quid eo nomine veniat.

3. Rescripta alia sunt ad lites sive iustitia, alia ad beneficia sive gratia.
4. In quo rescripta illa distinguantur à privilegiis.
5. Rescriptum datur contra jus, praeter jus, & secundum jus.
6. Rescripta secundum jus operari non debent ultra jus commune.
7. A quo impetrentur.
8. De quibus rebus, & qui ea impetrent.
9. Non impetrat regulariter excommunicatus.
10. Impetratio ab eo facta, ipso jure non tenet.
11. Pontifex rescribendo scienter excommunicatus, censetur cum eo dispensare.
12. Scientia hac probanda ab eo, qui rescriptum obtinuit.
13. Scientia an requiratur in Pont. quasi conficius fuisset vitii nihilominus dispensasset.
14. Rescriptum impetrat quisque pro se.
15. Pro alio impetratum sine mandato an sit ipso jure nullum.
16. Rescripta gratia pro alio recte impetrantur.
17. Rescripta contra quos impetrentur.
18. Rescriptorum vis & effectus.
19. Pluribus impetratis rescriptis, potior erit prior impetrans.
20. Modò prior non fuerit in dolo aut notabiliter negligens.
21. Vel nisi Pont. priorem gratiam revocaverit.
22. Rescriptum posterius purum praevalet priori conditionali.
23. Item speciale posterius derogat priori generali.
24. Rescriptorum interpretatio strictè faciendae.
25. Modus similiter rescripto praescriptus strictè servandus.
26. Rescriptorum effectum quamvis impediunt.
27. Clausula, si preces venienter mittantur, jure civili exprimenda in rescriptis, non etiam Canonico.
28. Rescripta quae dicantur obreptitia vel subreptitia.
29. Distinctio Innocentii Pont. inter rescripta impetrata, falso expresso vel vero suppresso per malitiam & fraudem, vel per simplicitatem & ignorantiam.
30. Rescriptum subreptivum an irritetur in eorum, etiam quoad partes non vitiosas.
31. Subreptio circa causam impulsivam an vitiosè rescriptum, an vero circa finalem.